

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSkih UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopiši naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: „Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru“ Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 6.

V Trstu, dne 16. maja 1920.

Leto I.

D. L.

Antialkoholizam u pučkoj školi. *)

Već su stari mudraci dosta dobro sudili o neumerenom životu. Rimski učenjak Seneka, pišući u svojim delima o štetnom utecaju neumerenosti u piću, a poglavito pak o neumerenom uživanju vina, veli od prilike ovako: „Posledica neumerenog uživanja vina jest polagano sušenje tela. Odatle potiče i nesiguran i klimav hod i rašireni želudac, koji se mora priviknuti, da prima u sebe više, nego li treba.“

Dakle su već stari narodi bili uvereni, kako je štetno neumereno uživanje pića, te nema sumnje, da su posledice prekomernoga uživanja alkoholnih pića jedan između najljućih bičeva, koji ljudski rod mori, jer mu zadaće groznih rana na izmrcvarenom telu. Te su posledice tako očite, to je dosta proći samo nekim predelima naše bedne Istre. Ljudi, na kojima je ta rak-rana, bleđa su lica, suhonjavi, bez energije, dan proborave u bezposlici, njihova su deca bleđa-žuta, krležava, a učitelji imaju s njima vragometnog posla, jer ne mogu pamtit, ne mogu učiti. Baštinili su te sposobnosti od svojih milih roditelja. — Jaoh si ga sinu, koji ima oca pijanca, jaoh si ga ženi, čiji je muž pijanac, jaoh si ga obitelji, koja ima u svom društvu pijanca. U takvoj obitelji nema onog svetog, čistog i punog ljubavi života, već je tu svakim danom razmirica, svakidanih potreba, a da i ne spominjam grozne zločine, i svakojaka ubijstva.

Šta se događa onim nesrećnicima, koji samo par godina svog života žrtvuju alkoholu? Propadnu moralno i materijalno, unesreće tako celu svoju obitelj, koja mora bez kuće i kućišta, trbuhom za kruhom. Njihova krasna polja dodje obradjivati begzna kakav tudjinac.

Promotrimo te žalosne krajeve, pa što ćemo videti? Svako selo, pa bilo ono i najmanje, providjeno je ne sa jednom, već barem sa dve krčme. U te krčme hodačasti svakim danom bezbroj „vernika“, da prinese žrtve bogu Baku. Tu se pevaju najnemoralnije pesme, tu se dreči, viče, psuje, da je Bogu plakati. U takvim je mestima odraslima, pače i deci, litar vina, čaša rakije i krišk kruha jedina hrana. Tu vidiš svetkom i petkom po kojeg pijanog bednika.

Ima li rodoljuba, koga ne zazebe pri srcu, kad pomisli, da je to samo bleđa slika užasne tragedije, koja se u mnogim selima našeg naroda svakim danom odigrava?

Jest, zazeblo je srce u rodoljuba, te su smišljali svakojaka sredstva, kojima bi narod od te rak-rane izlečili. Drže se predavanja u narodu protiv alkohola, turaju se knjižice među narod, e da jednom krene na pravi put. No sav taj trud nije urodio željenim plodom. Gdje i koji su tome uzroci? Na ovo nam odgovara sam narod sa svojim poslovicama: „Savijaj drvo dok je mlado“ i „nauka je jedna muka, a odluka sto.“ Pa i vrlo teško je da čovek svlada svoje strasti, a strast je i prekomerno uživanje alkoholnih pića. — Gde i tko dakle da započne borbu protiv alkoholizma? U toj borbi moraju nam najpre pomoći oblasti. One ne bi smele dopustiti u svakom selu krčme. Samo, gde su od preke nužde, gde je nešto prometa, tamo neka se dozvoli krčma. Oblasti bi morale nadalje pripaziti i kakvi se lokali upotrebljavaju za krčme. Jedno selo, u kojem sam službovao ima dve krčme, koje su smeštene u takve lokale, da moraš nos i usta hermetično začepiti, e da se ne naužiš koje-kakvih „miomirisnih“ parfuma.

Čitao sam u jednoj novini pred neko vreme ovaj zanimivi slučaj, koji se dogodio u Nemačkoj. — Mladić N. bijaše tužen na sud radi tučnjave. Na upit sučev, zašto je do tučnjave došlo, odgovori: „Gospodine sučev, bio sam pijan, pa nijesam znao što radim.“ Na ovo odgovori sudac: „Zato, što si pijan bio odsedit čes u zatvoru četiri dana, a radi same tučnjave dva dana.“ Iz ovog

slučaja vidimo kako plodonosnih zakona imaju Nemci. Kako je kod nas? Pri osudi radi kakvih prekršaja uzimaju kod nas na sudu u obzir i to, je li optuženik bio u treznom ili pijanom stanju. Ako je bio u treznom stanju, osuda je stroža, ako je pak bio u pijanom, osuda je blaža ili nikakva.

Spomenuh gori, da ima rodoljuba, koji dolaze među narod i odvraćaju ga od prekomernog uživanja alkohola. No spomenuti mi je ovom prilikom, da ima i takvih, koji bi inače u tome mnogo pomogli, ali drže, da je nad njima samo Bog, a pod njima sve ostalo, te misle, da bi izgubili od svoga dostojanstva, kad bi se ma igda, osim onda, kad se radi o njihovom vlastitom interesu, približili narodu. Ima rodoljuba, kojima su na ustima samo puke fraze o narodnom blagostanju. Nek reči postanu delo!

Gori takodjer spomenuh, da se među narod turaju knjige i drugi razni spisi, ali u tim knjigama i spisima čitamo toliko puta, kako nam je narod glup, len, pokvaren itd. Pa zar ima gde tako podao čovek, koji bi ljubio knjigu, koja ga pred celim svetom ponizuje i vredja u najosetljivije mesto? Što bismo mi učinili od knjige ili novine, koja bi nas u obraz vredjala? Nitko, tko ima ikoliko svesti i ponosa, ne trpi, pa bio i kriv, da mu se javno spočitavaju pogreške. Lečnik govori s bolesnikom milo, nežno, sokoli ga, kaže mu, da ne će propasti. Tako valja postupati i s moralnim bolesnicima, s onima, koji se valjaju u glibu nemoralnosti.

Treći faktor, koji će krvavi boj voditi proti alkoholizmu, jest pučki učitelji, što mu i § 77. šk. i nastavnog reda nalaže. Napred mi je spomenuti, da će se rezultati našeg rada u tom opaziti, kad nam poverena deca stupe u život kao zreli ljudi. Dakle sa decom u školi valja početi, jer „prut se savija dok je mlad,“ te „na mladima svet ostaje.“

Već u prvoj školskoj godini, kad govorimo o hrani, možemo sa kakovom pričom, koja je dečici vrlo mila, pokazati, da je umerenost najlepša vrлина svakoga čoveka. Probudimo sažaljenje nad onima, koji se odaju piću, što će nam kod dece vrlo lako ići. Obradimo nadalje u prvoj školskoj godini temeljito štivo „Najbolje vino“ i tu opet nešto spomenimo proti alkoholizmu.

U drugoj školskoj godini upotrebljavajmo ista srestva.

Kad učimo gramatiku, nastojmo, da deca daju primere, u kojima se kudi trošenje alkohola, kao što su n. pr.: „U pijanca nema čoveka ni junaka;“ „pijancu se i sve uklanja;“ „pijan čovek strašilo“ itd.

Kod pismenih sastavaka posegnimo za nesrećama, što su se možda u mestu zbile poradi pijanstva. Zahtevajmo neka to deca u obliku pisma jave svome drugu ili prijatelju. Ja sam prošle godine ove dve zgode u tu svrhu upotrebio.

1. Zaboravljivost pijanca.

U selu N. pošao seljak D. da kosi. Sa sobom poveo i unuča svoje od četiri godine. Kako je dete zaspalo, položio ga ded u kola i pokrio detelinom. On je medjutim kosio i pijuckao polagano rakiju. Kad je svršio posao, natrpao detelinu na kola i na dete, zaboravio na nj u svom pijanom stanju. Natrpao kola zatakne i kosu u detelinu. Ali na svoju žalost zaterao je kosu u trbuč svome unučetu.

Evo do česa vodi piće!

2. „Oče, ja idem tvojim stopama.“

Neki pijanac išao u zimsko vreme sa svojim sinom po snegu. „Idi kući, reče otac sinčiću, „ozepsti će ti noge.“ „Ne će, oče, jer ja idem tvojim stopama“, odgovori dečak. Ove jednostavne reči duboko dirnuše oca. On si je mislio: ako bude moj sin i kasnije u životu stupao mojim stopama, postat će pijanac kao i ja. To ga potakne i on počne posve drukče živeti. (Vidi knjižicu „Borimo se.“)

Kad sam već pri pismenim sastavcima spomenuti mi je, da i naše nove čitanke oskudevaju sa štivima, u kojima se kudi prekomerno uživanje alkohola, („Četvrta čitanka“ imade prilično štiva,

koja ćemo u tu svrhu upotrebiti,) te nam je vrlo teško naći jedno štivo, koje bismo u tu svrhu upotrebili, a to je potrebno, jer bismo time preko dece i na narod delovali, jer bez sumnje deca i takva štiva čitaju roditeljima. Štivo im ostaje dulje vremena u pameti, nego li najlepša pripona, koju samo jedanput čuju, jer štivo mogu i više puta pročitati.

(Nastavak sledi.)

K. Širok:

Šola u sovjetski republiki.

V Rusiji je izšla še pred koncem svetovne vojne u milijon izvodih brošura komunista Nikolaja Buharina: „Program komunistov (boljševikov)“. V kratkem času je bila prevedena tudi v druge jezike in je izšla v već tisoč izvodih v škandinavskih deželah, v Nemčiji, v Švici, v Franciji, Angliji, Bolgariji, Poljski, Litvinski, Madžarski, na Čehoslovaškem in v Nemški Avstriji.

Zanimivo je, da je izšla ta brošura na Ruskem tudi v slovenskem jeziku. Prevedel jo je Pavel Golia, pesnik in sedanj dramaturg ljubljanskega gledališča, ki se je nahajal tisti čas v ruskem ujetništvu. Toda ta njegov prevod še ni dosegel slovenskih dežel.

Brošura obsega 19 zanimivih proglavij in „zaključno besedo“. Učiteljstvo bo, seveda, najbolj zanimalo 17. poglavje, ki nosi naslov: „Istočasno z ekonomično — duševna oprostitev“, s podnaslovom v oklepaju: „Cerkve in šola v sovjetski republiki“.

Ker bi bilo vse to poglavje preobširno za celotno objavo, naj podam iz njega le drugi del, ki govori o šoli v sovjetski republiki, in to po nemškem prevodu, ki mi je prišel v roke.

„Šola je služila v času vladanja buržuazije bolj v svrhu vzgoje nižjih slojev v duhu ubogljivosti do buržuazije, kakor v duhu resnične omike. Vse učne knjige, vsa učila so bila prežeta suženjskega duha. Posebno pa učne knjige zgodovine: tu se je lagalo kar na debelo. Opisana so bila zlagana junaška dela carjev in drugih kronanih nepridipravov. Razen tega so igrali v šoli popi velikansko ulogo. Glavni namen je bil tale: otroka je treba tako ustrojiti, da ne postane nikak državljani, temveč ubogljiv podložnik, suženj, ki, če je treba, ubije tudi svoje sovrstnike, kadar se dvignejo zoper oblast kapitalizma. Šole same so bile razdeljene v kategorije: nekatere — za maso, druge — za buržuazijo. Za buržuazijo so bile gimnazije in univerze. Tu so se učili sinčki buržuazije raznih znanosti z namenom, da bodo znali pozneje obvladati in si podvreči maso. Za nižje sloje je bila elementarna šola. Tu so delovali popi najpridneje. Naloga te šole, kjer se je pridobivalo le malo znanja, pač pa se je vtepalo zelo mnogo popovske laži, je obstojala v pripravi človeka za poslušnost buržuazije, za mirno prenašanje te kaste in za podvrženje brez vsakega mrmranja. Vstop v srednje šole, tembolj pa na visoke šole (to je na univerze, specialne tehnične visoke šole in druge take učne zavode) je bil priprostemu narodu prepreden. (Tu misli Buharin na velike stroške, za hrano, stanovanje, obleko, knjige, šolnine itd., ki jih revni dijaki ne morejo utrpjeti.) Tako je bil uveden na izobrazbo monopol. In tako je bilo več ali manj omogočeno študirati le bogatim in onim, ki so bili podpirani po bogatih. Inteligenca pa je znala spretno izrabiti svoj položaj. Razumljivo je, da je bila v času oktobrske revolucije proti delavcem; bala se je, da izginejo njeni privilegiji in njen privilegiran položaj, če bi vsi študirali, če bi bila dana tudi nižjemu sloju možnost, da si pridobi znanja.

Predvsem je treba, da je izobrazba splošna in obvezna. Za preustrojitev življenja po novih principih je potrebno, da se človek priuči že iz mladega koristnemu delu. Potrebno je, da se seznanijo učenci v šoli z raznimi obrati. Vrata visokih šol morejo biti odprta vsem. Pope je treba izgnati iz vseh šol, — če že hočejo, naj varajo otroke doma pri sebi ali kjerkoli drugje,

*) Članak je napisan god. 1914. za „Narod. Prosvetu“ u Ljekarstini.

nikakor pa ne v državnih zavodih; šola naj bo posvečena, ne pa izročena popom na milost in nemilost. Organi delavske oblasti naj vodijo na licu mesta kontrolo nad šolo in naj ne skoparijo s sredstvi za ljudsko izobrazbo, za preskrbo otrok, mladeničev in deklic z vsem, kar je potrebno za uspešno in plodonosno učenje.

V nekaterih vaseh in provincialnih mestih pa razširjajo marsikateri lahkomišelní učitelji s pomočjo pijavk (pravzaprav pijavke s pomočjo teh lahkomišelnih) propagando v zmislu, da hočejo boljševiki vso znanost učiniti, vso izobrazbo izpodrinuti itd. To je, seveda, najnesramnejša laž. Komunisti hočejo drugače: oni hočejo oprostiti znanost izpod jarma kapitalizma, oni hočejo napraviti znanost dostopno delavskemu ljudstvu, oni hočejo uničiti monopol (izključno pravico) na omiko, ki si ga prilasčajo bogataši. Taka je ta stvar. In končno ni noben čudež, da se bogataši bojijo izgubiti eno izmed največjih svojih opor. Ako poseduje vsak delavec inženirjevo znanje, potem stoje stvari kapitalista in bogatega inženirja na trilih nogah, na katere ne more biti posebno ponosen; takšnih kot je on, je mnogo. Potem je onemogočeno vsako omalovaževanje delavskega dela, onemogočena vsaka sabotaža starih slug kapitalizma. Tega se ravno boje častiti bourgeois.

Za bogataše — kultura, za siromake — duševno podjarmljenje, — to je geslo kapitala. Kultura za vse, osvobojenje duha izpod tlake kapitala, — to je geslo stranke delavskega razreda, stranke komunistov.

Vsi stavki v oklepajih in vse razprto tiskane besede so tudi v originalu.

Sovjetska Rusija.

Ta naslov nosi tretji del brošure komunista Nada (brošura je izšla v Italiji v ital. jeziku in nosi naslov: „Boljševizem in sovjetski režim v Rusiji“), ki razpravlja o štirih točkah: o javnem pouku v ljudski šoli, o ljudski vzgoji, o znanosti in tehniki ter o umetnosti in zabavi.

Tu podajam v kolikor mogoče natančnem prevodu prvi dve točki, ki najbolj zanimata učiteljstvo.

Javni pouk.

Na tem polju se je izvedel pravi preobrat, mnogo širši, intenzivnejši in popolnejši, kakor na drugih poljih človeške delavnosti, zakaj to je mnogo manj odvisno od zunanjih faktorjev, ki tvorijo bistvo revolucije proletarijata.

Šola se je odprla vsem. Ne samo v teoriji, temveč tudi v praksi, zakaj učenci so preskrbljeni z vsem potrebnim, pričenši s hrano dalje. Do 16. leta je pouk splošen in obvezen. Po tej dobi se odpošljejo vsi, brez razlike, ki izkažejo sposobnosti za nadaljne študije, na državne stroške na višje šole in na univerze. Dijak postane delavec človeške družbe.

Vsa akcija javnega pouka se nahaja v rokah sovjeta, ki je sestavljen iz učiteljev tistovrstnih šol, s katerimi se bavi ta ali oni šolski svet. (Dolej se je dogajalo, da so poučevali na srednjih šolah profesorji, ki niso imeli niti pojma o metodiki in pedagogiki sploh. Ljudske šole so „nadzorovali“ nadzorniki (n. pr. deželni), ki jim je bila ljudska šola španska vas. — Na splošno so se brigali „merodajni činitelji“ za šolo tako sijajno, da je na deželi velika večina šolskih prostorov komaj pripravna na hleve. Tudi po mestih večkrat ni boljše. Za vsako najmanjše učilce je treba moledovati pristojno oblast mesece in mesece, včasih celo leta, in navadno brez uspešno. Ravnotako je treba moledovati tudi za vsak prepotreben povisek učiteljskih plač. Denarja ni, pa ga ni. Kdaj pa je že bil za take stvari, ki baje ne nosijo državi koristi? ! Op. dop.)

Pravopis je popolnoma reformiran, polnostavljen in približan ljudski govorici. Programi so reformirani in modernizirani, tako tudi učne metode in kontrole. Posebna pozornost je posvečena tehničnim študijam. Nova generacija sovjetske Rusije ne bo imela le temeljitega osnovnega pouka, temveč bo posedovala tudi tehničnega in praktičnega znanja ter bo odgovarjala zahtevi novega režima: pridobiti umne in razvite delavce, ki se dvignejo do višine dnevnega smotrenega ustvarjanja.

Ljudska vzgoja.

Ljudska vzgoja, ki se ozira posebno na mlajšo generacijo, je zasnovana, da doseže popoln uspeh, ki ga pričakuje novi režim, po široki organizaciji za ljudsko vzgojo. Izredne ljudske šole in ljudske univerze, v mestih in na deželi, poučujejo v čitanju in pisanju mlade in stare analfabete in izpopolnujejo na ta način nalogo ostalih.

Masam podajajo znanosti na poljuden, lahko dovzeten način. Razna predavanja s kinemato-

grafičnimi ilustracijami, neštivilne ljudske izdaje leposlovnih in znanstvenih knjig, potujoče knjižnice na vlakih, ki so nalašč za to prirejeni ter imajo tudi sobano za predavanja, majhne muzeje prirodopisnih znanosti in umetnin — vse to skuša doseči zvišanje morale in razširjenje intelektualnega obzorja delavcev-državljanov (ne sužnjev, op. dop.) sovjetskega režima.

Učiteljski prejemki na Francoskem.

Francoska poslanska zbornica in senat sta sprejela pred kratkim zakon, ki določa prejemke učiteljstva. Starostna doba, ki upravičuje učiteljske kandidate za vsprejem v službovanje, je določena na 18 dovršenih let. Prejemki učiteljstva se ravna po službeni dobi, ki je razdeljena na 6 plačilnih razredov, katerim sledi v izvanrednih slučajih še 1 razred. Učitelji-novinci morajo služiti pred vstopom v status definitivnih učnih moči še najmanj 1 leto v posebnem začetniškem razredu. Prestop v višji razred se izvrši vsaka 3 leta. Zadnji, sedmi razred dosežejo učitelji z 49 letno starostno dobo.

Po razredih so prejemki odmerjeni tako: Začetniški razr. 3600 Fr.; 6. razr. 4000 Fr.; 5. razred 4500 Fr.; 4. razr. 5000 Fr.; 3. razr. 5500 Fr.; 2. razr. 6000 Fr.; 1. razr. 6500 Fr.; izvanredni razr. 7000 Fr. — Učitelji s posebnim izpitom (brevet superieur) dobivajo še posebno nagrado 200 Fr. Opravilna doklada voditeljev na eno- in dvorazrednicah je 100 Fr., na trirazrednicah 300 Fr., na pet- in večrazrednicah 600 Fr.; ako ima šola več nego 10 razredov znaša opravilna doklada 800 Fr.

Meščanskošolski učitelji, ki poučujejo na višjih elementarnih šolah (professeurs des écoles primaires supérieures), imajo sledeče prejemke: 6. razr. 5250 Fr.; 5. razr. 6000 Fr.; 4. razred 6750 Fr.; 3. razr. 7500 Fr.; 2. razr. 8250 Fr.; 1. razr. 9000 Fr.; izvanredni razr. 9750 Fr. Ravnatelji teh šol imajo 2000—4000 Fr. doklade, ako je zavod v okrožju Sene (Seine); drugod pa 750—2000 Fr. Učiteljstvu, ki služi v okrožju Sene, je določena še posebna doklada v znesku 1000 Fr.

Ljudskošolskim nadzornikom je določena v 6. razr. plača 7000 Fr., ki raste v vsakem naslednjem razredu za 1000 Fr. in doseže v izvanrednem razr. vsoto 13.000 Fr. V okrožju Sene pa se ta plača giblje od 11.000 do 17.000 Fr.

Nadzorniki s srednješolsko izobrazbo dobe še 300 Fr. posebne doklade. Višji nadzorniki pa imajo 25.000 Fr. stalne plače.

Izvanredne doklade za družinske člane učiteljev so sledeče: Učitelj z 1 ali 2 otrokoma dobi za vsakega otroka 330 Fr.; s 3 ali več otroki dobi 480 Fr. za vsakega otroka. V krajih z več nego 5000 prebivalci se bodo nakazovale še posebne stanovanjske doklade, ki pa niso še natančneje določene.

Drugi deželni jezik na ljudski šoli.

Izidimo od besed, ki jih je o tem predmetu zapisal tov. A. Urbančič v 5. številu našega lista. »Pomislimo pa, da bi s poučevanjem drugega jezika v ljudski šoli onesrečili mnogo več bitij, ker bi tratili čas in bi s tem ovirali ljudsko šolo pri dosegi njenega vzvišenejšega smotra.«

Določimo najprej ozemlje, na katerem nam je udeležiti načelo poučevanja ali nepoučevanja drugega jezika.

Živimo na skrajni jezikovni meji, na narodnostno mešanem ozemlju, v stalnem stiku z drugorodnim življenjem, ki ima za seboj svoj kulturni in civilizacijski razvoj ter vsled tega razpolaga tudi z lastno gospodarsko in politično močjo. Ta poslednja činjenica, ki jo moramo posebno upoštevati, je prirastla šole v zadnjem času. Naravno je tedaj, da se ne bomo mogli odtegniti vsem vplivom, ki jih bo rodilo naše sožitje z veliko narodno enoto na istem ozemlju, ker se ne dasta ekspanzivna sila kulture in civilizacije zaježiti s kitajskim zidom. Gotovo je tudi, da najdeta te dve sili izdatno oporo v politični konstelaciji, ki se je vsaj za hip razvila v korist enega. Ta jo bo skušal uporabiti v vseh panogah našega socialnega življenja, da mu tako vtisne pečat lastne bitnosti, lastnega značaja, skratka: skušal bo v sebi pretopiti vse one centrifugalne sile, ki delujejo v našem psihičnem življenju in mu dajejo samosvojo pot. Tej nasilni asimilaciji se bo upirala od naše strani narodova duševnost, ki je že našla samosvoje lice, tako, da je sposobna vzeti iz tuje kulture dobro in novo ter ga potem, prepojenega s krvjo lastnega življenja, odražati zopet od sebe. Narod je dolžan skrbeti za ohranitev svojega »jaza«, in ne sme s pasivnostjo izpodgrizti svoji duševnosti zdravih korenin, da ne zapade v popolno oblast, moralno in materialno, močnejšega sosedu. To bi pomenilo gotovo njegovo

smrt. Poiskati si mora tedaj samo ohranjevalna sredstva in jih mora uporabljati umno in vztrajno. Najuspešnejše, a obenem tudi najkulturnejše je ljudsko šolstvo, ker obsega narodovo celoto in poedince. Če se hočemo tega samoohranjevalnega sredstva tudi prav posluževati, moramo poznati njegov pravi namen.

Kaj je pravi namen ljudske šole? § 1. ljudskošolskega zakona pravi: Ljudski šoli je naloga vzgajati otroke нравно-versko, razvijati jim duševne zmožnosti, oskrbeti jih s potrebno znanostjo in zvedenostjo, da se lahko dalje izobrazujejo za življenje in jim dati pravo podlago, da bodo kdaj vrli ljudje in državljani. — Definicija je tedaj obsirna in vsebinsko mnogostranska, ker objema vse točke vzgojno-didaktičnega programa. V našem slučaju prihaja v poštev oni del definicije, ki govori o potrebi človeške izobrazbe za življenje, tako da šolsko delo dobi, razen idealnega, tudi svoj praktični cilj. Šola mora tedaj vzgojiti človeka tako, da mu bo znanje v življenju tudi v materialno korist. Oborožiti ga mora z vsem, kar mu je potrebno za eksistenčni boj; dati mu mora vsa sredstva, da lahko uspešno tekmuje na poprišču dela za vsakdanji kruh, da se more obenem tudi duševno razvijati.

Imamo sedaj vprašanje: Kaj je pa potrebno našemu človeku, če naj uspešno tekmuje v razmerah in življenju, ki ga čaka v bodočnosti na tej naši zemlji? Ali mu je znanje drugega jezika v tako korist, da bi bil morda brez njega občutno oviran v svojem življenju? Odgovoriti si moramo z jasnim »da«. Račun je namreč enostaven in resničen! Če bo naš živelj hotel odločati o samem sebi se bo moral, ker bo del neke državne enote, udeleževati tudi njenega upravnega in gospodarskega življenja. To življenje bo pa dobilo svoj zunanji izraz, vsaj v glavnem, v jeziku večine državnostvornega elementa. Naravno je tedaj, da bi se moral naš živelj oprijeti tudi tega jezika, v kolikor je potrebno, da bo sploh mogel uveljaviti v državi svojo voljo in moč. Drugače bo ostal ob strani nem in drugi mu bodo po svoje delili pravico.

Pa je še ena točka, ki ni manj važna od te! Država rabi uradnikov, ne morda samo strokovno-tehnično izobraženih moči, ampak tudi primerno jezikovno usposobljenih, ki bodo mogli uspešno posredovati med njo in državljani tuje narodnosti. Tudi teh bo imela precejšnje število in ne bo mogla iti preko te potrebe. Ako jih ji pa ne dá manjšina vsled odpora proti državnemu jeziku, se bo posluževala svojih, jezikovno enostransko izobraženih ljudi in bo z njimi poplavlila vse kraje, koder je naseljena tuje-rodna manjšina ter jim dala tako lažnivi pečat etnografske enotnosti. Kdo ima pa škodo od tega? Edino le manjšina, ki si je s svojim neracionalnim postopanjem zaprla sama vrata v sobane državne uprave in njenega gospodarstva. Tako je postala mrtva veja na živem drevesu in le od časa je odvisno, kdaj popolnoma odpade od njega.

In zdaj nam poreče marsikdo: Ljudska šola itak ne ustvarja uradniškega stanu. — Res je! Ali država ne potrebuje samo ljudi s srednje- in visokošolsko izobrazbo, ampak imeti mora tudi take, ki naj zasedejo manj važna mesta: poduradniška in službeniška. Ti ljudje tvorijo celo v državi najširši temelj, na katerem sloni vse njeno upravno poslovanje. Njim pa zadostuje že horna ljudskošolska izobrazba, ki jim pa mora nuditi vsaj toliko znanja, jezikovnega tudi, da morejo v občevarju z državljani vršiti uspešno svoje dolžnosti. (Spomnimo se samo na avstrijske čase, ko so zasedali vsa poduradniška in službeniška mesta v naših krajih edino le naši ljudje, ki so se mogli izkazati s potrebnim jezikovnim znanjem.) V tem oziru bi se morali tedaj sprijazniti z drugim jezikom in bi nam bilo urediti šolo vsaj ponekod tako, da bi odgovarjala tudi resničnim praktičnim potrebam našega ljudstva.

Seveda bi ne smela materinščina utrpeti nobene škode, ampak bi se moral tudi pouk drugega jezika podrediti najvišjemu cilju šole: vzgojiti otroka v zavednega sina lastnega naroda. Strah pred potujčevanjem se nam zdi pretiran, ker mi pozabljamo preradi, da poleg šole, odločuje tudi dom o razvoju otroškega značaja in mišljenja. Ako je dom slab, potem tudi šola ne more preprečiti otrokovega raznarodenja; ako je pa dober, potem ne more tudi pouk drugega jezika resno ovirati prave narodne vzgoje.

Če sklenemo, porečemo: Ljudska šola mora vzgojiti otroke praktično za življenje. Ako jim je pa tudi znanje drugega jezika resnično potrebno, tedaj ga nikakor ne sme izključevati iz svojega programa. Dati pa mu mora le toliko prostora, kolikor je v resnici potrebno, da doseže svoj praktični cilj, a obenem ne sme zgrešiti svojega idealnega cilja, ki je: Izobraziti otroka vedno v okviru narodne zavesti.

Kdor se jasno zaveda obeh ciljev in jih skuša doseči, bo oborožil svoj narod z najboljšim orožjem!

Milan Cerkvenik.

Polemika o pouku drugoga deželne jezika v ljudski šoli.

Glede članka tov. A. Urbančiča o tem predmetu priznavam, da govori tovariš popolnoma prav s svojega stališča; jaz pa sem hotel določiti svoje stališče v tem vprašanju. Ker sva si v temeljnih nazorih tako zelo različna, polemika ne more dovesti do sporazuma med nama. Zato jo prekinem; vsak pa si lahko ustvari svojo sodbo na podlagi mojega in Urbančičevega članka.

F. Kleinmayr.

Iz organizacije.

Tolminsko učiteljsko društvo bo zborovalo dne 24. t. m. ob 9 v ljudski šoli v Tolminu. — Ker se bodo pretresovale važne stanovske zadeve, pozivlja se učiteljstvo, da se zborovanja polnoštevilno udeleži.

Iz zapisnika seje »Odseka za izvenšolsko delo«. Učitelj sodeluj pri vseh kulturnih društvih, kajti narod moramo pridobiti za šolo in učiteljski stan. To pa dosežemo, ako ne pustimo v nemar naše soloodrasle mladine. Ta je navadno zapuščena v najnevarnejši dobi. Takrat rada zaide na napačna pota. Zato nam je

1.) **snovati izobraževalne tečaje za šoloodraslo mladino**, ki naj obsegajo razne odseke n. pr. telvadne, igralne, glasbene, gledališčne i. t. d. Vsak odsek naj vodi mladina sama pod učiteljevim nadzorstvom. Težavnejše bo delo, kjer deluje sama ženska moč. Ako ta ne more akcije osebno voditi, naj priskoči mladini na pomoč z dobrim svetom in izpodbudo. 1. Veliko delo lahko izvršimo v naših društvih z gojenjem petja. Vendar ne gojimo preveč umetnih pesmi, ampak naslonimo se raje na lepe narodne pesmi, da ne bo ta naš zaklad lepote popolnoma izginil. Če vadimo tudi lažje umetne pesmi, odmerimo jim več časa za poučevanje. V društvih, ki so v neposredni bližini, vadimo, če je le mogoče iste pesmi, da omogočimo o priliki morebitnih izletov, ali pa skupnih prireditev skupne nastope. Često manjka enemu zboru potrebnih moči za samostojen nastop; z združitvijo raznih zborov je to potem izvedljivo.

2.) **Telovadne igre.** Telovadba bodi naravna. Uči naj mladino naravnih kretnj in pa prave hoje. Telovadba pa obsegaj tudi najpotrebnejše nauke iz olike. Važni so tudi izleti. Izleti pa, pri katerih ni petja so mrtvi. S petjem izpodbujamo tudi malomarneže k resnemu delu. Izogibajmo pa se gostilen in alkohola. Vse svoje delo lahko uničimo z enim samim obiskom gostilne.

3.) **Narodne igre.** V vsaki občini je nekaj običajnih, narodnih iger. Dobro bi bilo, da jih zabeležimo in vadimo z mladino. To je tudi narodno blago, ki ne sme izginiti. Mnogo lepih narodnih iger najdemo v knjižici »Dr. Ljudevit Pivko — Telovadne igre, I. in II. del«. Vse naše delovanje pa prevečaj ljubezen do bližnjega. Tako lahko vzbudimo v prihodnjem človeku pravi socialni čut.

Izobraževati pa bi bilo treba tudi starejše, ukaželjne ljudi. V nadaljevalnih tečajih, ki bi jih obiskovali, naj bi se poučevalo v obliki medsebojnega razgovora, kakor dela z uspehom naš tov. Mercina. Starejše, ukaželjne ljudi iz svojega kraja vadi n. pr. v kmetijstvu, navadnem knjigovodstvu, prometnem računstvu, spisu i. t. d. To bi bilo pravo izobraževalno delo, ki bi nudilo obiskovalcem obilo koristi.

II. **Ljudska predavanja.** Na Francoskem in tudi v Ameriki vodijo učitelji vse izobraževalno delo med narodom. Tu smo mi mnogo zamudili. Zberimo predavatelje in pošljimo jih med narod. Naš odsek bi sestavil imenik vseh predavateljev, ki bi jih porazdelil po snovi predavanja. Imenik bi objavili v našem glasilu, da bi vsakdo vedel, kam se mu je obrniti v svrhu predavanja. Naj bo pa tudi sleherni izmed učiteljstva pripravljen na kako krajše predavanje. Vire za sestavo predavanja bi mu naznanil naš odsek. Vsak predavatelj naj pa vzame v ozir:

1.) **Poklic poslušalcev.** (Na kmetih bi bilo govoriti o čem drugem nego v mestih.)

2.) **Domovino:** V ljudstvu je vzbuditi ljubezen do rodne grude. Odkrivati mu moramo v lahkorazumljivi besedi vse krasote ožje domovine. V vsem, kar nas obdaja (gorovje, vodovje, razne prirodne izpremembe, zemljišča) je mnogo povedati iz gospodarškega, zemljepisnega in zgodovinskega stališča.

3. **Duševno življenje človeka — leposlovje.** Podajmo ljudstvu bisere našega pesništva. Približajmo za kratek hip pesnika ljudstvu, da bo zrastle med njim zanimanje za lepo knjigo. Podajajmo tudi poezije v prozi: novele, povesti in narodne romane. Vse to prednašanje naj se vrši ob priliki gledaliških iger. Skušajmo si nabaviti tudi skioptikone, ker so za predavanja neprecenljive vrednosti.

Ako bomo hodili po tej poti, mora roditi naš trud obilen sad.

Šolske vesti.

Opozorilo. Od več strani smo izvedeli, da napada neki slovenski politik na shodih po deželi tudi naš

stan z raznimi pavšalnimi obdolitvami. Ker je naša naloga, da čuvamo nad lastnim dobrim imenom, hčemo temu zagrizenemu nasprotniku učiteljstva tudi odgovoriti. Pozivamo tovariše, da sporočijo vodstvu »Zveze« vsak slučaj in ga tudi podrobneje opišejo, seveda le v strogo objektivni luči. Vsako pretiranje škoduje stvari sami, ker je potem ne moremo uspešno braniti.

Težke besede. V »Edincosti« od 5. maja t. l. je napisal neki dopisnik iz Vipavske doline daljši dopis, ki slika razmere, v katere je zašla naša dežela v poldrugoletni dobi tuje vladavine. Dopis je naperjen proti tistim, ki v tej žalostni dobi, ko bi se moral vsakdo postaviti v službo kulturnega dela za narod, mirno stoje ob strani in »se tope v lenobi, koristolovstvu, bojazljivosti itd.« Res je! Duševnost našega naroda, ki je bila že po vojni tako močno oškodovana, se nikakor ne more otresti ugonablajočega vpliva sedanjih razmer. Tudi je res, da leži velik del krivde tega vidnega propadanja na naši takozvani inteligenci. Vzroki, da je naša inteligenca taka, ne izvirajo morda samo iz sedanjih razmer, niti niso nujna posledica vojnih dogodkov, ampak zlo, ki se je nepričakovano pokazalo, ima svoj izvor še v predvojnih časih. Naši boljši sloji niso imeli nikdar pravega razumevanja za naloge, ki so jim bile odmerjene v kulturnem in socialnem življenju naroda. Politična šola naših strank ni ustvarila iz njih mož trdnih idej in jasnih programov, ampak podala nam je puhle frazeologe in priganjače posameznih »bogov«, ki so mislili morda res pošteno, a si niso znali ustvariti iz svojih učencev trdne podlage, raz katero bi mogli narodu podajati resnične kulturne vrednote. Danes se tista doba nedela krvavo maščuje. Dela je dosti, a delavcev premalo!

Dopisnik je tudi iztaknil neko novo rano, ki se je pokazala na našem narodnem telesu: narodno izdajstvo. Ljudje, ki niso kovali značaja v trudu in znoju pravega dela morejo res postati izdajniki. Vendar pa mislimo, da je metoda, s katero hoče naš dopisnik zdraviti te ljudi, povsem napačna. Ne z loparjem po njih, ne s kamenjem in pestjo, ampak s kruhom in dobro besedo stopimo k njim, ki so nam pljunili v obraz. Pouka in vpliva na zmedeno duševnost je treba, ne pa zasramovanja in groženj. Po dopisnikovi metodi ne pridemo daleč. Čudimo se tudi, da je mogel raztegniti svoje obdolitve o narodnem izdajstvu, kar na cele stanovce. Če bi bilo njegovo pripovedovanje resnično, potem nima naša inteligenca v sebi več poštenih ljudi. S svojo težko obdolitvijo je udaril tudi naš stan, posebno starejše učiteljstvo. Mi vemo, da je vse naše učiteljstvo, tudi starejše, včlanjeno v »Zvezo«, ki si ravnokar ustvarja program za podrobno delo med narodom. Če je v našem stanu izjema, ki hodi svoja nemarna pota, je stanovska organizacija tu, katera ima edina pravico in dolžnost slučaj preiskati in izvršiti, če je potrebno, tudi civilno justifikacijo nemarneža. Proti takemu splošnemu sumničenju, ki poda navadno le toliko, česar ni mogoče prijeti, bo pa znal naš stan primerno nastopiti, da obvaruje svoj ugled in spoštovanje med ljudstvom, ki ga mora vzgajati. To smo hoteli pojasniti dopisniku iz Vipavske doline.

Izpitni učne usposobljenosti za ljudske šole. Gen. civ. komisariat sporoča, da bodo imeli izpitni učne usposobljenosti za ljudske šole tudi v bodoče svoj praktični značaj, in bo tedaj vse izpraševanje težilo za tem, da ugotovi izprašaneve zmožnosti v učni metodi, ki jo je uporabljati pri posameznih predmetih v ljudski šoli. V ustmenih in pismenih nalogah se bodo obravnavala le glavna vprašanja iz pedagogike in metodike. Izpraševalne komisije se bodo ozirale po potrebi tudi na navedbe v prošnjah izprašancev z ozirom na italijanska dela, ki so jih podrobneje proučili. Kandidati pa morajo vsaj v glavnem poznati šolsko zakonodajo starih in novih pokrajin Italije in njenih pred- in pošolskih institucij. Pri ustmenih in pismenih preizkušnjah bodo izpraševalne komisije presodile, če je izprašančevo poznanje učnega jezika tolikšno, da tudi omogoča pri učencih učne uspehe, ne samo v jezikovnem oziru, ampak tudi v ostalih predmetih šolskega pouka. Po uspehu izpraševanja bodo iste komisije presodile izprašančevo splošno izobrazbo in bodo po potrebi izpraševali tudi iz leposlovnih, zemljepisnih in zgodovinskih del Italije, o katerih bodo izprašanci navedli v svojih prošnjah za pripustitev k izpitu, da so jih natančneje obdelali.

V olajšavo študija italijanske šolske zakonodaje priporoča oblast »Zbirko okrožnic in ukazov italij. oblasti«, ki obravnavajo preuredbo šolstva v okupiranem ozemlju od junija 1915 do danes. Zbirka izide v kratkem in se razpošlje vsem šolskim vodstvom. Imenovala se bo »Šolska zakonodaja«. (Legislazione scolastica di A. Namias).

Pozivajo se vsi civ. komisarijati in okrajni šolski nadzorniki, da v najkrajšem času organizirajo na zahtevo učiteljstva tečaje za šolsko zakonodajo, pedagogiko in metodiko, da se tako uspešno pripravijo

učiti kandidati na izpite. Programi, predavatelji in kraji, kjer naj se tečaji obdržijo, se določijo v sporazumu z gen. civ. komisarijatom, ki bo nosil tudi vse denarne stroške.

Da dobijo učiteljski kandidati zadosten čas za študijsko pripravo, se določi termin izpitom usposobljenja na prve dni julija t. l.

Rok za vlaganje prošenj je podaljšan do 20. maja t. l.

V dobi do julija meseca se bo določila tudi vrednost izpričeval učne usposobljenosti, pridobljenih v okupiranem ozemlju z ozirom na ona, ki so bila pridobljena na učit. učiliščih v starem kraljestvu.

Izpitni učne usposobljenosti za meščanske šole. Gen. civ. komisariat je poslal vsem okr. civ. komisarijatom, tržaškemu, goriškemu in rovinškemu magistratu ter učiteljskim in prvega ženskega liceja okrožnico, v kateri sporoča, da je Centralni urad za nove pokrajine sestavil izpraševalno komisijo za izpite učne usposobljenosti na meščanskih šolah. Izpiti začnejo 25. t. m. Kandidati povabi k izpitu komisija sama. Interesirancem se naznanja, da znaša pristojbina za izpite posameznih skupin 35 L, za izpite iz posameznih predmetov pa je plačati 20 L. Predpisano pristojbino plačajo kandidati takrat, ko se predstavi komisiji.

Družba sv. Cirila i Metoda za Istru u Trstu zaposla je sa svojim delovanjem. Svi dopisi se šalju na ime predsednika g. Dra. E. Slavika, ul. Fabio Filzi 10, a novčani doprinosi na blagajnika g. Grubišić Anta, činovnika Jadr. Banke u Trstu. Tajnička pisarna nalazi se pak u ul. Torre bianca 39, koja uraduje svaki dan, osim nedelje i svetka od 2-7.

Dne 29. t. m. sastali su se u Trstu družbini i pokrajinski učitelji: gg. Licul, Nežić, Iskra, Sirotić i Svetličić, da postavte temelj budućoj plaći družbinih učitelja i da izračunaju koliko su ovi bili prikraćeni na berivima kroz celo ratno vreme sve do sada. Bilo je već skrajno vreme, da se u tome nešto poduzelo, jer je prijašnje Ravnateljstvo upravo objavilo svoje učiteljstvo, te ni je čuda, ako se od 44 učit. sila izsešlo 30.

Poziv učiteljstvu i ostalim ljudima dobroga srca. Obitelj Antuna Štiglića (nadučitelja iz Poljana, općina Veprinac), silno strada radi nesnosnih prilika moralnih i materijalnih. Žena mu kod kuće okružena sa sedmero nejake dječice, od kojih najstarija ima tek 12 godina. Znamo svi, kako smo u ratu stradali, a ovako brojna obitelj pogetovo uzasno. On je morao trošiti u zatvoru u Trstu, trošiti na djecu, opet je molio i suprugu za pomoć. Sve to je pak uzrokom, da je ona zapala u strašni očaj. Molila je lijevo i desno, a sve samo krasna obećanja. Suprug kuburi u Italiji, a ona usdiše kod kuće. Molilo je i učiteljsko društvo, da se vrati ali ne pomaže ni to. Sada neki vele, da će biti premeštjen u okolicu Trsta. Opisivati muke i stradanja je suvišno, jer si svako može predstaviti, kako može gospodja izlaziti sa dve trećine plaće nakon svih pretrpljenih muka, pa još uz današnju skupoću. Zato je svjesno učiteljstvo na svojoj zadnjoj skupštini bilo sabralo 100 L kao malu moralnu i materijalnu pomoć. Dapače i narod, kod koga je bio učiteljem oko 25 godina, teško gleda tu nevolju svog nadučitelja, pa mu je njegov bivši učenik kod njegovih prijatelja sabrao lijepu svoticu od 400 L. To je sve skupa strašno — žalosno, ali istinito.

Teškim srcem gledamo na sve to, stoga se obraćam do cijelokupnog našeg svjesnog učiteljstva, a i ostalih ljudi dobra srca, da se sjetie malenom pripomoću na ovu ispačenu obitelj, na sedmero nevine i nedužne dječice. U cijelom okupiranom području imade oko 600 učitelja Jugoslovena, pa kad bi svatko stegnuo na 1. maja 2 L od svoje plaće, bila bi to lijepa svotica, kojom bi se otrla mnoga suza ispačene gospodje, i ova nevolja bi bila bar nekako snosljiva. Kad je narod, kod koga službuje već toliko godina, sabrao onakvu svoticu, jer vidi sve patnje, to sam siguran, da ovaj poziv ne će biti glas vapajućega u pustinji, već da će čovjek dobra srca nastojati, da lakša život majci i djeci. Ne radi se tu samo o novcu, već to neka bude i utjehom obitelji, da ima jošte ljudi dobra srca. Sve molbe na sve strane ne pomažu, dakle dužnost je, da se sjeti te obitelji, tko može.

Novac nek se šalje na Upravu pučke škole Poljane p. Ičići - Istra, koja će to kasnije izručiti gospodji.

Na hrvatskoj pučkoj školi u Pazinu službuje učitelj sa preko 19 (devetnaest) godina službe. U mesecu julu god. 1919. povratio se je iza svetskog rata u domovinu i prijavio školskim oblastima, da nastupa svoje dosadašnje definitivno učit. mesto, te molio, da mu ne doznači platu i zaostatke. Kroz ovih 10 meseci požurivao je više puta pismeno i usmeno on sam, predstavnici učiteljskih organizacija i niže škol. oblasti, da se već jednom reši ona molba, jer da dotičnik ne može živeti — od zbraka!

Ovih dana, nakon 10 meseci, primio je doznaku plaće i to kao privremeni početni učitelj — dakle platu najnižeg stepena — zagonetka! —

Evo rešenja ove zagonetke: Dotični je učitelj svestan Jugosloven. Bivše austrijske oblasti proganjale su ga zbog političkih i vojničkih pregreha, digle ga sa službe, plate i. t. d. Mnogi Italijani bili su proganjani od bivših austrijskih oblasti zbog istih »deliktov« — ali su ih sadašnje oblasti uspostavile u službi i plati... Zašto ova dvojaka mera? Evo zato! Srame se zvanično reći i potvrditi pred kulturnim svetom, da je bivša austrijska vlada imala pravo, kad je proganjala, mučila i vešala Jugoslovane zbog njihovih ideala, pa hoće, da onako furtimaški, utuku u materijalnom i moralnom pogledu one, koje nije mogao dobiti u ruke — Lang.

Ustanovitev »Tržaške šolske vzajemne zavarovalnice.« Dne 24. aprila t. l. je imel tajnik »Šolske vzajemne zavarovalnice v Italiji«, prof. K. Rugarli iz Milana, v dvorani mestne zbornice predavanje o tej instituciji. K temu predavanju so bili povabljeni vsi ravnatelji in voditelji mestnih in srednjih šol v Trstu. Predavatelj je v umljivo besedi raztolmačil smotre te institucije in koristi, ki jih nudi svojim mladim članom. Pojasnil je razmerje med njo in »Narodno podporno hranilnico« (Cassa nazionale di Previdenza), ki je nekako v zvezi z njo. Po živahni razpravi se je ustanovila tudi tržaška podružnica tega zavoda. Njeno častno predsedništvo je sestavljeno iz načelnikov raznih šolskih oblasti. V odbor so bili izvoljeni, poleg profesorjev, tudi predsedniki tukajšnjih učiteljskih društev, med katerimi je tudi naš tovariš Iv. Danen. Za glavnega zastopnika za Primorsko je bil imenovan učitelj P. Zeldan. Ta zavarovalnica je bila ustanovljena prvič v Italiji na neki šoli v Milanu po vzorcu enake francoske ustanove »Petites Amicales« in se je polagoma razširila po vseh šolah kraljestva, tako da šteje sedaj nad 1000 podružnic z ogromnim številom članov in bogato imovino.

Otroci morejo biti vključeni za vso dobo šolske obveznosti, t. j. 6-8 let in plačujejo tedenski prispevek 10 vinarjev. Prispevki se vlagajo v »Narodno podporno hranilnico«, ki doplača iz lastnih sredstev za vsakega člana letno 3 L. Poleg tega zneska dobijo mali člani v slučajih bolezni še dnevno denarno podporo a v dobi okrevanja za isti znesek pravico do bivanja v klimatičnih gorskih postajah ali pa v morskimi kopališčih. Če pa nadaljujejo s plačevanjem članarine (letnih 30 L) po šolski dobi imajo tudi pravico do starostne pokojnine; v slučaju delovne nesposobnosti vslede bolezni začenja pravica do pokojnine že od 17 leta dalje. Delo, ki ga povzroča upravljanje »Šolske vzajemne zavarovalnice« je enostavno in ne jemlje mnogo časa. Dnevna podpora za učenca v slučaju bolezni znaša v prvih treh mesecih 50 stot., a za nadaljne tri mesece pa 25 stot. Član tega zavoda je lahko vsak, bogat ali ubog, a nihče ne sme plačevati večjega zneska od tedenskih 10 stotink.

Čemu ta molk? Pravimo, da smo organizirani, stanovsko organizirani in tudi ponasamo se s tem, ker res je čudno, da je prišlo enkrat do tega. Vendar pa človek zaman išče v svojem glasilu znakov najmanjšega zanimanja za prvo življensko potrebo! — Nočem na dolgo in široko razkladati, pač pa hočem navesti samo par suhih dejstev. Delavec-zidar zasluži z osemurnim delom dnevno 23¹/₂ L; v istem kraju živeči učitelj-voditelj pa 11¹/₂ L dnevno, seveda z vsemi dokladami. Da ni to nikako sorazmerje, razume vsak otrok in, da je učitelj-sejalec kulture, bolj potreben stan v človeštvu kot vsak drugi, o tem tudi ne bo treba še razpravljati. Zelo žalostno je, da ne pridejo za to poklicani ljudje do tega spoznanja; da, celo učitelji sami ne! Mari ne vemo, da stoji delodajalec vedno na svojem trdnem stališču in da ne bo darežljivo stegnil roke in pomagal tistim, ki so potrebni pomoči? Zahtevati in še enkrat zahtevati, če hočemo, da se bo sploh razpravljalo o našem bednem stanju! — Toda mi čakamo — vztrajno čakamo! Seveda, da se moramo potem ukvarjati z različnimi pristranskimi zasluzki (tajništvu, vojnimi odškodninami in še hujšimi opravili)! Ni čuda, če se dandanes redčijo naše vrste, saj je popolnoma naravno, da gre človek za boljšim zaslužkom in za manj trudopolnim življenjem. Čemu se čudimo splošnemu pomanjkanju učiteljev in nastavljanju različnih podčastnikov v naše vrste? —

Vem, da nisem osamljen v tem naziranju, in treba je govoriti, če treba tudi z dejanji! — Viller Albert.

(*) NB. Delavec plača za hrano 4 L dnevno, učitelj 8 L dnevno!

Književnost in umetnost.

Fran Erjavec: Izbrani spisi. I. zvezek. Povesti. Uredil Ivan Dornik. V Ljubljani 1919. Založila Jugoslovanska knjigarna. S sliko. Str. 228. — Knjiga je druga izdaja Erjavčevih povesti, katere je bil pred 30 leti uredil prof. Levic ter jih izdal s krasnim življenjepisom pisateljev. Devetero povesti in povestic — med njimi prave umetnine — ima ta zvezek.

Urednik Dornik je pridal zvezku še kratek življenjepis, ki pojasnjuje dobo, v kateri je živel in delal Fr. Erjavec. Vezana knjiga stane 24 K.

»Visokošolski mladini!« Pod tem naslovom je izšla v založbi Tiskovne zadruge v Ljubljani knjižica, ki prinaša nastopno predavanje ljubljanskega vseučiliškega prof. dr. K. Ozvalda. V njem je predavatelj ugotovil, česa treba našim visokošolcem, da vznikne iz njihovih vrst čimprej nova kulturna garda, naša bodoča inteligenca. Knjižica velja 2⁶⁰/₁₀₀ K.

Družba sv. Mohorja, ki se je iz Celovca preselila v Prevalje (Koroško), je izdala letos sledeče knjige: 1. Koledar za l. 1920. (Izšel je v osmerki — 128 str.) — 2. Katoliška cerkev. — 3. Življenje svetnikov (2. zv.) — 4. Sorodstvo v prvem členu. — 5. Kako si ohranimo ljubo zdravje (2. snopič) — Udpina znaša sedaj 10 jugosl. kron. Račun za l. 1918 izkazuje dohodkov 287.078⁹⁹/₁₀₀ K, izdatkov 288.735⁰⁵/₁₀₀ K; primanjkljaja 1.656⁰⁶/₁₀₀ K. Matično premoženje koncem tega leta je znašalo 120.569²³/₁₀₀ K. Udov je bilo l. 1918. 88.020, to število je vsled vojnih homatij padlo l. 1919 na 59.677. — Povzeli so se koraki — kakor pravi »Mladika« — da se dovoli uvoz knjig tudi za člane v našem zasedenem ozemlju.

»Mladika.« To je naslov novemu slovenskemu mesečniku, ki je začel izhajati v Gorici. Prva številka ima naslednjo vsebino: Uvodnik. — L. C.: Vam, krščanski mladeniči. Dr. J. Ličan: Pšenica in ljulka. Ivan Rejec: Ruski kmet in komunizem. Stanko Stančič: Blagoslov dela. Slike iz boljševiške dobe. J. G.: Pisma dekleškim srcem. — Pripovedni del. I. K.: Kvišku in naprej. Poklonitev. J.: V Album. — To in ono. — Strani 24. — »Mladika« izhaja 20. vsakega meseca v Gorici. Tiska »Narodna Tiskarna« v Gorici. — Uredništvo in upravnništvo v Gorici, Gosposka ul. 2 (knjigarna). — Naročnina znaša za vse leto L 8. — Namen »Mladike« je: udeleževati krščansko-kulturni program, voditi slov. ljudstvo k napredku po poti pouka in izobrazbe na podlagi katoliških načel ter baviti se tudi z društvenim življenjem. — E.

Vabilo na naročbo. Goriškega Koledarja za l. 1920 smo lani pripravili prvi natis v 10.000 izvodih, ki je bil oddan v 10 dne. Prisiljeni smo bili pripraviti koj drugi natis v 7.000 izvodih, ki je bil oddan, tako da je ostalo založništvu na razpolago le par sto iztisov za eventualna nadaljna naročila.

Slovenski narod v zasedenem ozemlju je s tem pokazal, da hrepeni po dobrem narodnem berilu.

S prihodnjo izdajo Goriškega Koledarja namerujemo napraviti važen korak naprej. Zato vabimo naše pisatelje in pesnike na sodelovanje.

Dobili bi radi več kratkih povesti in drugih spisov, ker mislimo izdati poleg Koledarja še eno knjigo.

V Koledarju samem bi radi objavili fotografije mladeničev in mož naše dežele, ki so padli v vojski. Tudi fotografije civilnih oseb, ki so padle na svojem domu, bi nam služile. Enako naj se nam dološljejo fotografije drugih vojniških znamenitosti. Fotografije, ki predstavljajo važne dogodke našega časa, bi nam bile tudi dobrodošle.

»Narodna Tiskarna« je pripravljena dati pisateljsko nagrado za doposlane spise, ki se uvrstijo v Koledarju. Enako bo povrnila vse morebitne stroške za doposlane fotografije.

Ker hočemo pripraviti slovenskemu narodu v zasedenem ozemlju dve na vsebini bogati knjigi, ki bodo med drugimi gotovo najbolj razširjeni med našim ljudstvom, zato uljudno vabimo pisatelje na sodelovanje. Slovenski narod jim bo za to hvaležen. »Narodna Tiskarna«, ulica Venturini št. 9.

Učiteljski pedagoško-književni list. Učiteljsko Udruženje v Beogradu je začelo znova izdajati »Učitelja«, kateremu je urednik tov. Mih. Stanovjević. V prvih dveh zvezkih poroča tov. Flerč o sedanjih slovenski pedagoški književnosti. Naročnina za šole znaša 36 dinarjev; učitelji, člani Udruženja samega, pa plačajo letnih 24 dinarjev.

Začasno nemško-slovensko kemično terminologijo kot predello za enoten jugoslovanski znanstveno-tehnični slovar bo izdal kemični inštitut ljubljanske univerze.

»Novi Život.« V Beogradu je začela izhajati ta revija, ki ji je lastnik dr. Momčilo Ninčič. Bavi se s politiko, s finančnimi in narodno-gospodarskimi vprašanji in s književnostjo. Stane do konca t. l. 52 dinarjev. Uprava je v Beogradu, Vuka Karadžića br. 18.

V Ljubljani so imeli meseca aprila edin sinfonični koncert, na katerem so proizvajali skladbe Masse. Koncert je vodil ravnatelj slov. opere Rukovina. Takrat so se tudi prvič izvajale tri pesmi L. M. Skerjancja, mladega, zelo nadarjenega slov. skladatelja.

Gramatičke primedbe. Francosko društvo »Srpska nacija u Francuskoj« odštampalo je u zasebnu knjižicu članak Emilije Vignon »Gramatičke primedbe«, koji je izišao v »Revue Yougoslave«. Članak izlaže

na praktičan način teškoće francuskog jezika za Jugoslovane. Od naročite koristi je za one, koji počnu učiti francuski i za nastavnike koji ga predaju. Cena je knjizi 1 dinar. Obratiti se našem kulturnom odboru u Parizu 9, rue Michelet) ili samom društvu »Srpska nacija u Francuskoj« (Nation Serbe en France).

Klavirski koncert sta priredila v Ljubljani dne 19. aprila t. l. virtuoz Anton Trost in njegova soproga Claire Trost-Fiedler. Koncert pa je bil slabo obiskan — znamenje, da je kulturno središče postalo precej materialistično.

Razne vesti.

† **Henrik Schreiner.** V Mariboru je umrl dne 14. aprila t. l. gospod Henrik Schreiner, ravnatelj državnega moškega učiteljskega istotam in predsednik »Slov. Šolske Matice«. Pokojnika smo poznali vsi slovenski učitelji kot vzornega in duhovitega pedagoga, kot vodnika na našem šolskem polju.

Narodno gledališče v Ljubljani, ki ga je prevzela država, bo prejemale na leto 600.000 K državne stipendije.

Za referenta umetniškega oddelka v ministristvu za prosveto v državi SHS je imenovan največji sedanjji srbski književnik Bora Stanković.

Velika potreba nadaljevalnih šol. Neki dunajski list se peča z veliko škodo, ki jo trpi na svoji temeljni izobrazbi mladina, ki je hodila v šolo za časa vojne. Da se ta primanjkljaj na duševnem razvoju vsaj nekoliko nadomesti, bi bilo treba ustanoviti nadaljevalne šole, katere bi morala obiskovati vsa mladina do 18. leta starosti.

Učiteljski kongres v Beogradu. Vodstvo »Zaveze« v Ljubljani je prejelo iz Beograda sledečo brzojavko: Kongres učiteljstva odložen na 18. julij. To je skrajni rok. Odlaganja ne more biti. Predsednik: Dim. Sokolović. — Učiteljsko udruženje v Beogradu (UJU) je bilo prvotno sklenilo, da se vrši kongres dne 23. maja t. l. Ker bi se ga moglo v tem času udeležiti le majhno število učiteljstva iz daljnih pokrajin Jugoslavije, so vse učiteljske organizacije posredovale, da se kongres preloži, kar se je tudi zgodilo.

Industrijsko-trgovski muzej. V zagrebški »Domovini« je napisal macedoniski poslanec Agatonović članek o potrebi ustanovitve industrijsko-trgovinskega muzeja za državo SHS.

Splitški mestni magistrat je sprejel od soproge nekega profesorja značilno prošnjo za krčmarsko koncesijo. Profesorjeva družina ne more izhajati s pičlo plačo družinskega glavarja.

Učiteljska Banka. V Beogradu nameravajo ustanoviti Učiteljsko Banko, ki bi imela podružnice v vseh glavnih mestih kraljevine SHS. Osnovni kapital bo znašal 1.000.000 dinarjev.

Beograjsko vseučilišče dobi iz Carnegiejevega fonda 4 in pol milijone dinarjev za svojo knjižnico. Del svote se porabi za zgradbo velike biblioteke, ostanek pa za nabavo knjig in oprave.

Učiteljski konventi v Švici. Mesečnik domačih učiteljskih konferenc v našem smislu Švica ne pozna. Namesto v konferencah posameznih pod vodstvom nadučitelja — ki ga Švica tudi ne pozna, zakaj vodja šole je voljen za gotovo dobo od učiteljstva na šoli — se zbirajo učitelji v učiteljskih konventih, kjer se združujejo po skupnosti interesov. Tako imajo svoj konvent učitelji 1.-3. razreda primarnih šol in je v njem predmet posvetovanj elementarni pouk. Konventi za 4.-6. razred teh šol (realni razredi) razpravljajo o realnih predmetih. Konvent za višja (7.-8.) primarna razreda obravnava povečini praktično učno snov (o gospodarstvu, tehničnih straneh itd.). Svoje konvente imajo še učitelji specialnih razredov, sekundarni učitelji, učitelji(ice) za ročna dela in otroške vrtnarice. Vse učiteljstvo pa se po potrebi shaja v okrajni (mestni) učiteljski konvent, kjer se razpravlja in sklepa o skupnih zadevah.

Trgovinski minister je odredil, da otvorijo obrtne in trgovske šole v Baru, Podgorici in Danilovem Gradu.

V čeških stanovskih listih se bije oster boj proti orgljanjenju učiteljstva, češ, da je to za učitelja nedostojen posel.

Izšla je v Zagrebu naredba o razširjenju Narodnega muzeja, ki dobi še nov oddelek za predzgodovinsko dobo.

V Velesu v Macedoniji je umrl pred meseci vojvoda Jovan Babunski, ki se je udeleževal na čelu srbskega četniškega gibanja revolucionarnih akcij v Turčiji in Macedoniji. Do leta 1905. je bil še ljudskošolski učitelj, potem pa je zamenjal šolo za puško in preživel vse viharje balkanske in svetovne vojne. Macedonci ga opevajo v junaških pesmih, ki so postale prava narodova last. Bil je tudi od Francozov odlikovan z redom častne legije.